

Отже, українська мова набуває важливої соціальної ваги в наш час, оскільки, оволодівши нею, люди прилучаються до джерел багатой духовності, здобувають можливість розвивати творчі здібності в усіх сферах культурно-освітнього життя, дістають гарантію реалізувати права й свободи в межах української держави, на всіх виборних, державних, виробничих посадах. Узагалі, мова людини — це своєрідний лакмусовий папірець, який виявляє рівень її загальної культури, освіченості, внутрішньої інтелігенції. Плекання високої культури мови — свідчення нашої любові й прив'язаності до рідного слова, поваги до свого народу. Кожна нація повинна берегти й розвивати свою мову як унікальний феномен своєї культури, а стан мови, її здоров'я і визначається рівнем мовної культури суспільства на певному етапі його життя.

Потреби нашої молоді держави вимагають радикального поліпшення мовної підготовки школярів. Це спонукає вчених до пошуку нових методів викладання української мови, створення нових підручників та навчальних посібників.

Велика роль у формуванні національно-мовної особистості належить не тільки ланці освіти, а й громадським організаціям, засобам масової інформації, адже розуміння українцями, і в першу чергу, підрастаючим поколінням, потреби досконалого оволодіння рідною мовою значно розширить можливості її функціонування в державі: це створення нових теле- й радіопередач україномовних каналів про рідну мову, випуск у світ цікавої вітчизняної художньої літератури та перекладів світової класики українською мовою, громадські заходи (музичні фестивалі, творчі зустрічі та вечори), участь в яких без знання рідної мови стане неможливою та нецікавою.

Таким чином, формування національно-мовної особистості багато в чому залежить від соціальних умов. По-перше, тому що мова є суспільним явищем, існує не сама по собі, а в суспільстві, мова розвивається разом із суспільством; по-друге, особистість завжди залежна не тільки від мовного довкілля: сім'ї, школи, засобів інформації, а й врешті — від ставлення до мови всієї держави.

ЛІТЕРАТУРА

1. Іванишин В., Радевич-Винницький Я. Мова і нація. — Дрогобич. — Відродження, 1994. — С.4-46.
2. Баскаков А.М. Национально-языковые отношения в СССР: состояние и перспективы. — М.: Наука, 1989. — С.45.
3. Огієнко І. Українська культура: Коротка історія культурного життя українського народу. — К., 1918. — С.45.

Мирослава КРИСЬКІВ

ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОГО МОВАЄННЯ МАЙБУТНІХ ЮРИСТІВ НА ЗАНЯТТЯХ З ДІЛОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

Одним із головних завдань вищих навчальних закладів юридичного профілю є розвиток мовної культури майбутніх працівників. Введення курсу "Ділова українська мова" сприяє її розв'язанню.

Основна мета цього курсу полягає в тому, щоб навчити студентів не тільки україномовних термінів, але і спеціальному професійному спілкуванню. Щоб домогтися вирішення цієї проблеми, недостатньо поглиблювати знання, набуті в школі. Тому на практичних заняттях треба не лише ознайомлювати майбутніх юристів з елементами термінознавства для використання їх у різноманітних комунікативних процесах, але й необхідно домагатися їх активної участі у з'ясуванні теоретичного матеріалу і виконанні різноманітних завдань, формувати вміння та навички використання професійної української термінології.

Мовна підготовка студентів-правників повинно спрямовуватись на фахово-практичні інтереси, тому що в майбутньому вони братимуть участь у різних видах правничої діяльності.

У процесі професійної діяльності виникатимуть ті чи інші питання термінологічного і мовно-стилістичного характеру, майбутній юрист має володіти інтонаційно багатим, образним, і різноманітним за лексичним складом та граматичною структурою, бездоганим, всебічно

унормованим мовленням. Тому оволодіння його усною та писемною формами як засобом навчання і виховання є одним із найважливіших завдань професійної підготовки.

Як показують спостереження, майбутні фахівці не вміють правильно вибрати терміни. У них виникають проблеми у зв'язку з синонімією, омонімією та паронімією в юридичній термінології, з функціонуванням мовних одиниць у різних жанрах усного і писемного професійного мовлення. В жодному із видів писемного мовлення зовнішня форма висловлення не має такого великого, а часом і доленосного значення, як у юриспруденції. Неточне або помилкове визначення, логічні і граматичні помилки, змістові неточності у формулюванні правових норм неприпустимі у правничій мові.

Дуже важливо, щоб розуміння мовної специфіки права, а на основі цього і повага до тексту закону, навички обережного і пильного ставлення до мовного вираження правових норм прищеплювалися зі студентської лави.

Юрист має володіти достатнім запасом професійної лексики, засвоїти наукові поняття своєї спеціальності та відповідних термінів.

Робота в цих напрямках має проводитись впродовж усього курсу "Ділова українська мова", органічно вплітаючись у зміст кожного заняття.

Шлях до цього – застосування логічної і цілеспрямованої системи вправ. Наведемо приклади.

Завдання 1. Поясніть значення слів: адвокат, відповідальність, презумпція, позивач, правник, дипломат, уповноваження.

Завдання 2. Згрупуйте слова за певними лексичними ознаками: брифінг, брокер, девальвація, інкримінування, аудієнція, консенсус, аташе, бестселер, гіперінфляція, маркетинг, телетайп, телефакс, сертифікат, дублікат, ескіз, експорт, імпорт, кредит, квартал, адвокат, нотаріус, свідчення, покарання, несплата, згода, каліцтво.

Завдання 3. Перепишіть слова іншомовного походження, вставляючи, де потрібно, відповідні знаки.

Ад...ютант, б...юджет, вар...ете, грав...юра, прем...ера, інтерв...ю інтер...ер, кап...юшон, кар...ера, ком...юніке, ж...урі, к...ювет, п...юре, ф...юзеляж, краков... як, кр...юшон.

Завдання 4. Подані словосполучення перекладіть українською мовою:

очередной вопрос, меры пресечения, бесспорный факт, безвестное отсутствие, предания суда, при удобном случае, участник сделки, ущемление прав, фиктивность брака, фальсификация документов, уход в отставку, денежный ущерб.

Завдання 5. Напишіть службову записку на ім'я керівника установи про необхідність списання обладнання, яке стало непридатним для використання.

Завдання 6. Користуючись тлумачним словником, поясніть значення поданих слів. У якій сфері діяльності вони використовуються? З підкресленими словами складіть речення.

Акт, стягнення, скарга, влада, спір, свідок, суддя, адвокат, карати, закон, установа, епідемія, стаціонарний, діагноз, обстежувати, направляти.

Завдання 7. Поясніть значення поданих слів. Уведіть їх до речень різного стилю. Що це за слова?

Дипломат — дипломант — дипломник.

Адрес — адреса.

Повноваження — уповноваження.

Завдання 8. Напишіть твір на тему "Чому ви обрали професію юриста?"

Аналіз мовлення першокурсників засвідчує наявність діалектизмів, русизмів, невміння використовувати юридичні терміни.

Для усунення цих недоліків використовують такі вправи.

Вправа 1. виправте помилки і поясніть.

- Моє заключення слідує;
- вислухати всіх без виключення,
- злочинця обеззброїли;
- невірні рішення приносять велику шкоду;
- де храняться патрони;

- заказное письмо;
- план печатать в двух экземплярах;
- задержані нами хулігани;
- нечаянно запримітив .

Вправа 2. Розкрийте дужки й запишіть словосполучення; де треба, вживайте прийменники.

Пробачте (я), (я) болить, дотримати (слово), оволодіти (ситуація), опанувати (професія), ігнорувати (попередження), завдати (шкода), зазнати (невдача), зрадити (принципи), називати (ім'я), звернутися (адреса), відправити (пошта), прийшов (справа), комісія (складання екзамену), заходи (поліпшення), сталося (недбальство), один раз (місяць), ввести (склад), радіти (успіхи).

Вправа 3. Пригадайте й запишіть терміни вашого майбутнього фаху, поясніть їх значення. Коли можна використовувати їх у ділових паперах?

Вправа 4. Замість крапок вставте слова положення, становище чи стан.

Міжнародне ...; основні ...науки; ... фінансів; офіційне ...; ... справ; знайти вихід із цього

Вправа 5. Доберіть правильні відповідники до таких словосполучень:

мотівівка написана, ізоблачитель знайшовся, документ був незареєстрований, пайова участь, текущий рахунок, отпечатки пальців, охрана об'єкта, очередной допит, переміна місця проживання, відказ від дачі показань, тримання під стражею, безпризорні дебоширили, обща довіреність, необосноване затримання, короткочасний договір.

Дальше удосконалення професійного мовлення студентів–правників здійснюється на інших спеціальних курсах, методиках.

Створення передумов для засвоєння професійного мовлення допомагатиме студентам усвідомлювати необхідність підвищення мовної культури, дотримання норм літературної мови, як у навчальній, так і в майбутній професійній діяльності.

ЛІТЕРАТУРА

1. Ботвина Н.В. Офіційно–діловий та науковий стилі української мови: Навчальний посібник. — К.: АртЕк, 1999. — 264 с.
2. Мельничайко В.Я., Пентилюк Н.І., Рожило Л.Л. Удосконалення змісту і методів навчання української мови: Навч. посібник. — К.: Рад. школа, 1982. — 216 с.
3. Панько Т.І., Кочан І.М., Мацюк Г.П. Українське термінознавство: Підручник. — Львів: Світ, 1994. — 216 с.
4. Паламар Л.М., Кацавець Г.М. Мова ділових паперів: Практичний посібник — К.: Либідь, 1996. — 208 с.
5. Токарська А.С. Ділова українська мова: Навчальний посібник для слухачів і курсантів вищих навчальних закладів МВС України. — Львів, 1995. — 198 с.
6. Шевчук С.В. Українське ділове мовлення: Навчальний посібник. — 2-ге вид., випр. — К.: Вища школа, 2000. — 271 с.

Тетяна ВІЛЬЧИНСЬКА

СЕМАНТИЧНА ПРИРОДА СИНОНІМІЧНИХ СЛІВ (методичні вказівки до вивчення цього питання у вузі)

Питання лексичної синоніміки — важливе й актуальне у сучасному мовознавстві. Детальне проникнення у семантичну структуру синонімів — один з етапів дослідження семантичного аспекту мови в цілому, глибокого розуміння її природи, закономірностей функціонування і розвитку.

За свою довгу історію українська мова виробила надзвичайно розвинену синоніміку, здатну задовольняти найрізноманітніші потреби мовного загалу в тому, щоб найменувати, передавати те чи інше поняття з усіма його найтоншими відтінками і виражати всю гаму пов'язаних з ним емоційно–експресивних та оцінних нюансів. Замінюючи один одного в тексті, синоніми уточнюють "зміст означуваного, дають йому різну оцінку, формують разом з іншими словами той чи інший "стильовий лад" висловлювання" [4, 227], забезпечують його і дохідливість, і емоційність, і влучність, і гостроту, і свіжість і таке ін. Тому синонімічна